

Η κατάσταση της ποινικής δικαιοσύνης

του Ιάκωβου Φαρσεδάκη

Πριν από τριάντα περίπου χρόνια ο αείμνηστος συνάδελφος Ηλίας Δασκαλάκης, μετά την διεξαγωγή μιας Έρευνας στο ΕΚΚΕ με θέμα την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στη χώρα μας, κατέληγε στην Έκθεσή των Πορισμάτων της στη διαπίστωση πως «η ποινική δικαιοσύνη διέρχεται κρίση στη συνείδηση του λαού». Ήδη, τότε.

Προχθές μόλις, συνομιλώντας με τον εκλεκτό συνάδελφο και αγαπητό φίλο κ.Ι.Μανωλεδάκη, καταλήγαμε –με πρώτον εκείνον- στο συμπέρασμα πως η **ποινική δικαιοσύνη στη χώρα μας βρίσκεται σε ώρα μηδέν.**

Για ποιά λόγο άρα γε αυτό συμβαίνει; Ποιοί είναι οι παράγοντες που έχουν οδηγήσει σε αυτήν την κρίση; Κρίση η οποία, δυστυχώς, επιδεινούται συνεχώς, και θα εξακολουθήσει, όπως φαίνεται, άγνωστο για πόσον χρόνο ακόμη.

Εντελώς συνοπτικά, θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε πως αυτοί οι παράγοντες είναι δομολειτουργικοί. Αφορούν τόσο τη δομή, όσο και την οργάνωση και λειτουργία της δικαιοσύνης. Επισημαίνω πέντε μόνο σημεία. Ασφαλώς, δεν είναι τα μοναδικά.

I. Πρώτο απ'όλα, η **υπερφόρτωση των δικαστηρίων, των δικαστών και των εισαγγελέων.** Τα δύο ποινικά τμήματα του Αρείου Πάγου έφθασαν να εκδίδουν δυόμισυ χιλιάδες αποφάσεις τον χρόνο! Μπορείτε να φαντασθείτε τι γίνεται στα κατώτερα κλιμάκια της δικαιοσύνης. Εκατοντάδες δικογραφίες χρεώνονται κάθε μήνα σε κάθε εισαγγελικό λειτουργό της Αθήνας. Και, βεβαίως, η ποσότητα είναι πάντοτε εις βάρος της ποιότητας.

Όταν ο Άγγλος δικαστής έχει να δικάσει μια υπόθεση την ημέρα, ενώ ο Έλληνας δικαστής πολύ περισσότερες υποθέσεις, δεν είναι δυνατόν η κρίση να είναι ίδια ποιοτικά.

Σε τί οφείλεται αυτό; Πρώτα-πρώτα υπάρχει ένας τρομερός ποινικός πληθωρισμός. Τα πάντα είναι ποινικοποιημένα και κανείς δικαστής δεν μπορεί να καυχάται ότι γνωρίζει το σύνολο της ποινικής μας νομοθεσίας. Βεβαίως, αυτό παρατηρείται και σε άλλες χώρες. Εδώ έχουμε και το χαρακτηριστικό της δικομανίας που μας διακρίνει από την αρχαιότητα.

Επί πλέον υπάρχουν και ένα σωρό δικονομικοί λόγοι. Οι συνάδελφοι νομικοί γνωρίζουν πόσο βαριά είναι η δικονομία και πόσο αυτή επιτρέπει και τη συσσώρευση των υποθέσεων και τις καθυστερήσεις στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης.

II. Ένα δεύτερο σημείο είναι, κατά την εκτίμηση πολλών –και τη δική μου- η **έλλειψη ειδικών ποινικών δικαστών.** Εσχάτως έγινε ένα βήμα προς την σωστή κατεύθυνση, αλλά δειλό και ανεπαρκές. **Έλλειψη, επίσης, δικαστικής αστυνομίας.** Είναι, δυστυχώς, γνωστό και το βλέπουμε και στις αποφάσεις, ότι ενώ στον χώρο της πολιτικής δικαιοσύνης λ.χ. διακρίνουμε αρκετές καλά επεξεργασμένες αποφάσεις, στον χώρο της ποινικής δικαιοσύνης τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά. Υπάρχει πρόβλημα.

III. Ένα τρίτο σημείο, το οποίο συναρτάται προς την εικόνα της δικαιοσύνης, είναι η **επιλογή και κατάρτιση των δικαστών.** Εδώ, πράγματι, υπάρχει σημαντικό πρόβλημα. Γιατί, ασφαλώς, δεν μπορεί κανείς να εκπαιδεύσει άτομα, τα οποία δεν είναι σωστά επιλεγμένα. Και, επί πλέον, στερούνται κοινωνικής εμπειρίας. Θυμίζω, απλώς πως ο Άγγλος δικαστής έχει συμπληρώσει το τεσσαρακοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του, έχει διακριθεί για την νομική του κατάρτιση και την έξωθεν

καλή μαρτυρία, πριν επιλεγεί και του ανατεθεί αυτό το υψηλό λειτούργημα. Θυμίζω, επίσης, πως στην αρχαία Ελλάδα, ενώ οι συνεδριάζοντες και νομοθετούντες στην Εκκλησία του Δήμου μετείχαν σε αυτήν ευθύς μετά την ενηλικιώσή τους, για να μετάσχουν στα ηλιαστικά δικαστήρια ως δικαστές έπρεπε να περιμένουν μέχρι να συμπληρώσουν το τριακοστό έτος της ηλικίας τους. Αυτό δείχνει –αν χρειάζοταν- ότι το δικαστικό λειτούργημα είναι το ύψιστο σε μια δημοκρατία.

Έχω και σε άλλη ευκαιρία επισημάνει ότι η επιστήμη της Ηθολογίας μας έχει δείξει πως σε όλες τις οργανωμένες κοινωνίες των ζώων, όπως λ.χ. στα μελίσινα ή και άλλες τέτοιες οργανωμένες κοινωνίες, υπάρχει εκπληκτικός κοινωνικός καταμερισμός εργασίας, υπάρχουν όλα τα λειτουργήματα και τα επαγγέλματα. Από τη βασιλίσσα, τον ανώτατο άρχοντα στην κυψέλη, μέχρι τις εργάτριες, τους κηφήνες, τους φύλακες κ.ο.κ. Αυτό που λείπει από αυτές τις κοινωνίες είναι ο δικαστής. Ο δικαστής είναι δημιούργημα του ανθρώπινου πολιτισμού. Το να δικάζει κάποιος τους ομοίους του είναι πολύ μεγάλη υπόθεση. Επομένως, επιβάλλεται η επιλογή του να γίνεται όχι με βάση την ικανότητα αποστήθισης, αλλά με άλλα κριτήρια, δεν θα έλεγα ψυχοτεχνικά, διότι αυτά μπορούν να παρερμηνευθούν, αλλά, πάντως, δεν μπορεί η επιλογή να εξακολουθήσει να γίνεται όπως αυτήν την ώρα. Αν σε αυτά προστεθεί και το γεγονός ότι στις Νομικές μας Σχολές τα λίγα διδασκόμενα εγκληματολογικά μαθήματα είναι προαιρετικά, πράγμα που σημαίνει πως μπορεί κάποιος να επιλεγεί ως δικαστής χωρίς να έχει ακούσει κανένα από αυτά τα μαθήματα, χωρίς να γνωρίζει καν με τι ασχολείται η επιστήμη της Εγκληματολογίας, αντιλαμβάνεσθε την έκταση του προβλήματος.

Άλλως τε, η εικόνα την οποία έχω σχηματίσει είναι ότι η διαφθορά, για την οποία πολύς λόγος γίνεται τελευταία, είναι σχετικά περιορισμένη στον χώρο της δικαιοσύνης. Όχι, όμως, τόσο και η ακαταλληλότητα και η ανεπάρκεια κάποιων δικαστών. Και αυτό δεν είναι λιγότερο επικίνδυνο από την διαφθορά. Διότι ο διεφθαρμένος δικαστής θα ευνοήσει μόνο αυτούς που τον διέφθειραν. Ο ακατάλληλος ή ανεπαρκής δικαστής θα βλάψει όλους όσους δικάζει.

IV. Ένα τέταρτο σημείο είναι οι **έξωθεν και έσωθεν παρεμβάσεις** στο έργο της δικαιοσύνης.

Για μεν τις έξωθεν παρεμβάσεις μπορεί κανείς να αναφερθεί στις πολιτικές επεμβάσεις - ενίοτε επιτρεπόμενες και θεσμικά- , αλλά και στις παρεμβάσεις και πιέσεις των ΜΜΕ, τα οποία επιφανής συνάδελφος είχε προσονομάσει «μέσα μαζικής εξαπάτησης».

Ός προς τις έσωθεν προερχόμενες παρεμβάσεις, πολλοί διερωτώνται για τον ρόλο του συνδικαλισμού των δικαστών, όπως, επίσης, για τον τρόπο επιλογής των προϊσταμένων των δικαστηρίων και τις συνέπειες που το σύστημα αυτό συνεπάγεται. Όσο αυτό το σύστημα διατηρείται, τα προβλήματα, δυστυχώς, θα παραμένουν.

V. Και, τέλος, η **έλλειψη επαρκούς ελέγχου**, τόσο προληπτικού, όσο και κατασταλτικού. Στον χώρο της ποινικής δικαιοσύνης δεν γίνεται επιθεώρηση των δικαστών, σε αντίθεση με τους άλλους τομείς της δικαιοσύνης. Όπου και όταν δεν υπάρχει έλεγχος, αναποδράστως πρέπει να αναμένεται πως θα υπάρχουν κάποιοι που θα παραβιάζουν τους κανόνες. Ο νόμος πρέπει πάντοτε να εφαρμόζεται.

Και να εφαρμόζεται σωστά. Σε μια δημοκρατία «νόμος πάντων βασιλεύς» έλεγαν οι σοφοί πρόγονοί μας. Αυτό σημαίνει πως οι θεσμοί δεν θα πρέπει να επιτρέπουν σε οποιουσδήποτε να είναι πάνω και πέρα από τους νόμους. Όταν αυτό δεν συμβαίνει, τότε ούτε η δημοκρατία λειτουργεί σωστά, ούτε ορθά διοικούμενη πολιτεία έχουμε.

Αυτή, δυστυχώς, είναι η εικόνα της ποινικής μας δικαιοσύνης. Υπάρχει θεραπεία; Ασφαλώς, ναι.: Αν καταφέρουμε να εξαλείψουμε τους παράγοντες που δημιούργησαν αυτήν την κατάσταση, ο αγώνας για μια καλλίτερη απονομή ποινικής δικαιοσύνης θα έχει κερδηθεί. Θεραπεία απλή, αλλά ταυτόχρονα δυσχερώς υλοποιούμενη .